

KLAGANDE

Skatteverket

MOTPART

HSB Bostadsrättsförening Gasellen i Linköping, 722000-1080

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Linköpings dom den 1 februari 2017 i mål nr 253-255-16, se bilaga A

SAKENMervärdesskatt; redovisningsperioderna oktober-december 2012, januari-december 2013 och januari-december 2014.
Ersättning för kostnader

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

1. Kammarrätten bifaller Skatteverkets överklagande och fastställer, med ändring av förvaltningsrättens dom, Skatteverkets beslut den 4 november 2015, MV4, MV5 och MV6.
  2. Kammarrätten tillerkänner HSB Bostadsrättsförening Gasellen i Linköpings ersättning för biträdeskostnader med 12 500 kr inklusive mervärdesskatt.
-

YRKANDEN M.M.

Skatteverket yrkar att kammarrätten fastställer Skatteverkets beslut och undanröjer den beviljade ersättningen.

HSB Bostadsrättsförening Gasellen i Linköping (föreningen) motsätter sig bifall till överklagandet och yrkar ersättning för ombudskostnader med 5 000 kr inklusive mervärdesskatt.

VAD PARTERNA ANFÖR

Skatteverket

Den el som produceras levereras till föreningens fastigheter och endast överskottselen säljs. Det finns inte stöd för att anse att det primära syftet med installationen av solceller är att producera el för försäljning. Syftet får istället anses vara att leverera el till föreningens fastigheter såsom ett komplement till den totala elförbrukningen. Fastigheterna består enbart av bostäder med tillhörande utrymme såsom soprum och tvättstuga. Vid mikroproduktion understiger elproduktionen i normalfallet den totala elförbrukningen. Försäljningen av överskottsel beror på att produktionen och förbrukningen inte är konstant under året med anledning av bl.a. vädersituationen. Karaktären och den faktiska användningen av byggnaderna som anläggningen ska leverera el till är avgörande vid bedömningen av avdragsrätten för installationen. Som regel avser en stadigvarande bostad en byggnad eller del av en byggnad som är inrättad för boende. Av rättspraxis framgår att avdragsförbudet för stadigvarande bostad måste uppfattas som en schablonregel. Det är inte enbart boende i form av privat konsumtion som avses. Avdragsförbudet kan även omfatta anskaffningar som används i en verksamhet som medför skattskyldighet. Avdragsrätt kan dock finnas i vissa fall även om byggnaden har karaktär av stadigvarande bostad. Detta gäller om en byggnad eller byggnadsdel med

bostadskaraktär anpassats för verksamheten och denna är klart avskild från bostadsdelen. En förutsättning för detta är att byggnaden eller byggnadsdelen används uteslutande för verksamhet som medför skattskyldighet. Utrymmet ska vara helt avskilt, verksamhetsanpassat och får endast användas för verksamheten och ingen del till boende. Slutligen ifrågasätts om anläggningen är en byggnadsdel som är tekniskt avskild från boendet.

Skatteverket åberopar Högsta förvaltningsdomstolens avgöranden RÅ 2003 ref. 100 I och II, RÅ 2002 ref. 67 och RÅ 2010 ref. 43 samt Kammarrätten i Stockholms dom 2009-03-10 i mål nr 3541-08, Kammarrätten i Göteborgs dom 2005-05-30 i mål nr 2592-04 och Kammarrätten i Göteborgs dom 2004-09-09 i mål nr 3824-04.

Föreningen

Skatteverkets påstående att det primära syftet med solcellsanläggningen är att leverera el till föreningens bostadsbyggnader är inte riktigt. Investeringen i solcellsanläggningen skedde ursprungligen med syftet att till huvudsaklig del leverera el in på nätet för att säljas. Syftet var även att skapa miljövänlig el och för att kunna bli vinstgivande. En mindre del av produktionen levererades till föreningens fastighet och då till större delen till ett föreningshus, tio tvättstugebyggnader och två stora garage. Det är en mycket liten del som används i bostäderna. Anläggningarna är en helt avskild del av byggnaden och inte en del av bostadsfastigheten. Dessa kan tas bort utan större svårigheter. Elen från solcellerna leds i separata ledningar och är inte integrerade med övriga elledningar. Det strider mot grundläggande principer i mervärdesskattesystemet är att inte medge avdrag för ingående moms för kostnader i en skattepliktig verksamhet. Avdragsförbudet ska tillämpas restriktivt.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Enligt huvudregeln i 8 kap. 3 § första stycket mervärdesskattelagen (1994:200), ML, får den som bedriver en verksamhet som medför skattskyldighet göra avdrag för den ingående skatt som hänför sig till förvärv eller import i verksamheten. Frågan i målet är om den aktuella solcellsanläggningen ska hänföras till sådan stadigvarande bostad som utesluter avdragsrätt enligt 8 kap. 9 § första stycket 1. ML. Motivet till nämnda avdragsförbud är att kostnader som hänför sig till en stadigvarande bostad ofta är av privat natur (prop. 1993/94:99 s. 212). Med stadigvarande bostad avses byggnad eller del av byggnad som är inrättad för permanent boende. Förbudet avser all ingående skatt som kan hänföras till bostaden, dvs. såväl kostnader för inventarier som reparationer samt kostnader för drift och underhåll (SOU 1994:88 s. 242).

Avdragsförbudet har ingen motsvarighet i rådets direktiv 2006/112/EG av den 28 november 2006 om ett gemensamt system för mervärdesskatt utan är en nationell avvikelse som Sverige tills vidare har rätt att behålla med stöd av artikel 176 i nämnda direktiv. Däremot är det inte tillåtet att genom ändrad förvaltningspraxis utvidga dess tillämpningsområde (se p. 46, 48 och 49 i EU-domstolens avgörande i mål C-409/99, Metropol Treuhand WirtschaftstreuhandgmbH).

Högsta förvaltningsdomstolen har i sina avgöranden RÅ 2003 ref. 100 I och II funnit bl.a. att avdragsförbudet måste uppfattas som en schablonregel som ska tillämpas oberoende av om huvudregeln i 8 kap. 3 § första stycket ML skulle medföra rätt till avdrag därför att skatten hänför sig till förvärv i näringsverksamheten. Högsta förvaltningsdomstolen har i samma avgöranden också funnit att avdrag i vissa fall måste kunna medges för ingående mervärdesskatt som hänför sig till en byggnad eller del av en byggnad även om byggnaden till sin karaktär är en bostad när byggnaden eller byggnadsdelen på något sätt anpassats för verksamheten och den del

där verksamheten bedrivs är klart avskild från bostadsdelen. Det förhållandet att det utan alltför stora ingrepp går att åter göra en sådan byggnad anpassad för boende bör inte medföra ett annat synsätt. Omständigheterna i det enskilda fallet måste vara avgörande.

I förevarande fall har föreningen uppgett bl.a. följande omständigheter. Solceller finns på ca 25 av flerfamiljshustaken. Den solel som produceras på respektive tak används i det hus på vilket solcellerna finns. I vissa fall har särskild ledning dragits till näraliggande tvättstuga eller garage. Överskottselen, dvs. den el som respektive byggnad inte förbrukar går ut på elnätet och säljs till ett elhandelsföretag, samma företag som föreningen även köper el från när solcellerna inte producerar tillräckligt mycket. Knappt 1/3 av den egenproducerade solelen används inom föreningen och drygt 2/3 säljs till elhandelsföretag. Solcellsanläggningen är en särskild anläggning som vilar på taket på bygganden och är på detta sätt helt skild från bostadsdelarna.

Kammarrätten gör följande bedömning.

Utgångspunkten för föreningens avdragsyrkande har varit att solelen ska användas i den egna verksamheten och säljas till utomstående. Det är först i kammarrätten som föreningen menar att syftet i första hand varit att leverera in solel på elnätet för att säljas.

Föreningen har installerat solceller på ett antal av sina byggnader. De beskrivna installationerna innebär inte att någon viss andel av produktionen är destinerad till egen eller annans förbrukning. Kammarrättens uppfattning är att föreningen levererar el till de bostäder som finns i byggnaderna och därtill hörande tvättstugor och garage. Kostnader för installationer på eller i bostadsbyggnader för sådant ändamål faller enligt kammarrättens bedömning in under avdragsförbudet i 8 kap. 9 § första stycket 1. ML. Vad föreningen anfört i målet medför inte att byggnaderna kan anses särskilt anpassade för den mervärdesskattepliktiga verksamheten. De åtgärder som

vidtagits får anses gemensamma för både den mervärdesskattepliktiga och den mervärdesskattefria verksamheten. Kammarrätten anser därför att de aktuella kostnaderna omfattas av regeln i 8 kap. 9 § första stycket 1. ML och att föreningen därför inte kan medges avdrag för ingående mervärdesskatt hänförlig till dessa.

Kammarrätten bedömer att denna tolkning av bestämmelsen i 8 kap. 9 § första stycket 1. ML inte utgör en utvidgning av bestämmelsens tillämpningsområde i förhållande till den praxis som rådde före EU-inträdet (jfr RÅ 2003 ref. 100 I). Skatteverkets överklagande ska därför bifallas.

Ersättning för kostnader

Föreningen beviljades ersättning för sina kostnader i förvaltningsrätten med 7 500 kr inklusive mervärdesskatt och i kammarrätten yrkas ersättning med 5 000 kr inklusive mervärdesskatt. Föreningen har i kammarrätten inte till någon del vunnit bifall till sin talan. Eftersom målen gäller en fråga som har betydelse för rättstillämpningen ska yrkandet om ersättning bifallas och de yrkade beloppen får anses skäligen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 3).

Kammarrättsråden Cecilia Landelius (ordförande), Stig Hedén (referent) och Maria Krönmark har deltagit i avgörandet.

Föredragande jurist: Magnus Björnfot

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LINKÖPING****DOM**
2017-02-01
Meddelad i LinköpingMål nr
253-16
254-16
255-16**KLAGANDE**HSB Bostadsrättsförening Gasellen i Linköping, 722000-1080
Box 1993
581 19 Linköping**MOTPART**Skatteverket
593 85 Västervik**ÖVERKLAGADE BESLUT**Skatteverkets beslut den 4 november 2015 (tre beslut),
beslutsidentitet MV4, MV5 och MV6**SAKEN**Avdrag för ingående mervärdesskatt hänförlig till investeringskostnader i
solcellsanläggning; redovisningsperioderna oktober 2012 – december 2014
Ersättning för kostnader i förvaltningsrätten

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet och medger HSB Bostadsrättsförening Gasellen i Linköping avdrag för ingående mervärdesskatt för solcellsanläggning till den del den används i mervärdesskattepliktig verksamhet.

Förvaltningsrätten medger HSB Bostadsrättsförening Gasellen i Linköping ersättning för ombudskostnader med 7 500 kr inklusive mervärdesskatt.

Dok.Id 275044

Postadress
Box 406
581 04 Linköping**Besöksadress**
Brigadgatan 3**Telefon**
013-25 11 00**Telefax**
013-25 11 40
E-post: forvaltningsrattenilinkoping@dom.se
www.forvaltningsrattenilinkoping.domstol.se**Expeditionstid**
måndag–fredag
08:00-16:00

BAKGRUND OCH YRKANDEN

HSB Bostadsrättsförening Gasellen i Linköping (föreningen) är en bostadsrättsförening vars fastigheter innehåller ett trettiotal flerfamiljshus med närmare 550 lägenheter, garagebyggnader, avfallshanteringshus och tvättstugor. Efter att under åren 2012 till 2014 ha investerat i solceller på en överväldigande majoritet av flerfamiljshustaken framförde föreningen i juni 2015 ett öppet yrkande om avdrag för ingående mervärdesskatt med 415 481 kr för år 2012, 1 268 496 kr för år 2013 och 219 874 kr för år 2014. Föreningen uppgav att dessa belopp motsvarande två tredjedelar av den mervärdesskatt som föreningen betalat för solcellsanläggningen under respektive år. Yrkandet begränsades till två tredjedelar eftersom det var den andel av den producerade elen som såldes till elhandlare och var mervärdesskattepliktig. Övrig producerad el användes i de egna fastigheterna.

Skatteverket beslutade den 4 november 2015 att inte medge föreningen de begärda avdragen. Som skäl för besluten angav verket i huvudsak följande. Gemensamma utrymmen såsom tvättstuga och garage omfattas genom sin anknytning till lägenheterna av det avdragsförbud som avser stadigvarande boende. Solcellerna har en sådan anknytning till byggnadernas funktion som bostäder att de inte kan anses vara klart avskilda från bostadsdelarna. Solcellerna omfattas av avdragsförbudet för stadigvarande bostäder då de i första hand betjänar byggnader som omfattas av nämnda förbud. Avdragsrätt saknas även om försäljningen av överskottsel medför skattskyldighet.

Föreningen yrkar att avdragen ska medges samt begär ersättning för sina kostnader i förvaltningsrätten med 6 000 kr plus mervärdesskatt, motsvarande fem timmars arbete.

Skatteverket vidhåller de överklagade besluten och anser att ersättning endast kan komma i fråga om föreningen vinner helt eller delvis bifall till

sin talan. Om ersättning ska utgå anser Skatteverket att rätten bör ta ledning av rättshjälpstaxan.

VAD PARTERNA ANFÖRT

HSB Bostadsrättsförening Gasellen i Linköping

Skatteverket hävdar att solcellsanläggningen i första hand betjänar byggnader som omfattas av avdragsförbudet samt att anläggningen inte är klart avskild från bostadsdelarna. Ingen del av anläggningen är del av eller integrerad med bostadsutrymmet. Att ca en tredjedel av elen levereras till bostadsdelarna innebär inte att anläggningen utgör stadigvarande bostad. Att en del av den ingående mervärdesskatten inte är avdragsgill på grund av dessa leverenser hindrar inte att avdragsrätt föreligger för den skatt som belöper på den del av anläggningen som används i den skattepliktiga verksamheten.

Den svenska avdragsbegränsningen för stadigvarande bostäder måste med hänsyn till EU-rätten tolkas mycket snävt och får inte utvidgas utöver lagtextens ordalydelse och äldre praxis. Skatteverket utvidgar omfattningen av vad som kan ingå i begreppet stadigvarande bostad.

Skatteverket har inget stöd för sin bedömning att avdragsrätt saknas om inte en solcellsanläggning uteslutande används i den ekonomiska verksamheten. Vid blandad användning gäller avdragsrätt efter skälig grund.

Enligt rättspraxis ska avdrag medges även om en byggnad till sin karaktär är en bostad om byggnadsdelen där verksamheten bedrivs anpassats för verksamheten och om delen är klart avskild från bostadsdelen. Solcellsanlägg-

ningen är ingen del av byggnaden som är typisk för bostadsändamål. Anläggningens karaktär kan aldrig vara stadigvarande bostad oberoende av hur stor andel av elproduktionen som levereras in på elnätet.

Om ett hyreshus har ett garage i källarplan som delvis används av hyresgästerna medför Skatteverkets tolkning att hela investeringen för garaget skulle omfattas av avdragsförbudet för stadigvarande bostad. Uthyrning av garage till hyresgäster är inte mervärdesskattepliktigt, medan extern uthyrning är det. Avdrag för ingående mervärdesskatt proportioneras och reglerna om stadigvarande bostad tillämpas inte.

Utredningen Beskattning av mikroproducerad el m.m. (SOU 2013:46) utgår från att avdrag ska medges i den ekonomiska verksamheten. Skatteverkets skrivelse är verkets egen uppfattning och är inte rättsligt prövad.

Skatteverket

I det fall en solcellsanläggning på en bostadsrättsförenings byggnader används i en ekonomisk verksamhet är avdragsrätten beroende av om föreningen säljer all producerad el eller endast överskottsel. Om solcellsanläggningen inte uteslutande används i ekonomisk verksamhet utan en del av den producerade elen tillförs bostäderna omfattas produktionen i sin helhet av avdragsförbudet. Föreningen säljer endast överskottsel. Eftersom anläggningen delvis betjänar boendet så används den inte uteslutande i den ekonomiska verksamheten och avdragsrätt finns därmed inte för någon del av anläggningen.

Solcellsanläggningen är rent fysiskt avskild från bostäder, men till stor del integrerad med dessa genom anläggningens elleverenser.

Skatteverket hänvisar till sina ställningstaganden med dnr 130 594451–04/111 och 131 325316–14/111.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

HSB Bostadsrättsförening Gasellen i Linköping har begärt avdrag för ingående mervärdesskatt hänförlig till investeringskostnaden för solcellsanläggning till den del den används i ekonomisk verksamhet.

Skatteverket har nekat föreningen det begärda avdraget, vilket är i linje med verkets ställningstagande *Beskattningskonsekvenser för den som har en solcellsanläggning på sin villa eller fritidshus som är privatbostad* (dnr 131 325316–14/111). I ställningstagandet anges bl.a. att i det fall en solcellsanläggning på en villa används i ekonomisk verksamhet beror avdragsrätten på om man mot ersättning säljer all producerad el eller endast överskottselen på elnätet. Betjänar en anläggning också boendet så används den inte uteslutande i den ekonomiska verksamheten. Avdragsrätt för ingående skatt finns därmed inte för någon del för anläggningen.

Förvaltningsrätten har i målen att ta ställning till om föreningens solcellsinstallationer har ett sådant samband med byggnadernas användning som bostäder att de omfattas av det svenska avdragsförbudet för ingående mervärdesskatt som avser stadigvarande bostäder.

Mervärdesskatten regleras genom mervärdesskattelagen (1994:200). I denna har reglerna i det s.k. mervärdesskattedirektivet (2006/112/EG) inarbetats. Mervärdesskattelagens bestämmelser ska tolkas i ljuset av direktivet, vilket innebär att den tolkning som ligger närmast i linje med direktivet har företräde.

Förvaltningsrätten konstaterar inledningsvis att försäljning av el utgör ekonomisk verksamhet i den mening som avses i direktivet (jfr C-219/12, Fuchs). En elproducent har därmed att ta ut utgående mervärdesskatt vid sin försäljning av el till elnätet.

Som huvudregel gäller vidare att den som är skattskyldig har rätt till avdrag för ingående mervärdesskatt på förvärv till den verksamhet som medför skattskyldighet (jfr 8 kap. 3 § ML och artikel 168 i mervärdesskattedirektivet). Den generella rätten till avdrag för svensk ingående mervärdesskatt inskränks emellertid sedan länge av ett förbud mot avdrag för skatt som hänför sig till stadigvarande bostad (jfr 8 kap. 9 § punkt 1 ML). Detta undantag från huvudregeln saknar motsvarighet i mervärdesskattedirektivet. I enlighet med artikel 176 i direktivet har Sverige trots detta haft möjlighet att behålla avdragsförbudet då bestämmelsen tillämpades innan den svenska anslutningen till den Europeiska gemenskapen. Av rättspraxis framgår att tolkningen av nationella bestämmelser om undantag från den generella avdragsrätten ska vara strikt och att dessa inte får utökas (jfr bl.a. C-74/09, Parat, och C-414/07, Magoora).

Avdragsförbudet har enligt förarbetena till lagstiftningen införts för att säkerställa att avdrag för ingående mervärdesskatt inte görs för kostnader som normalt är att anse som privata levnadskostnader (jfr prop. 1989/90:111 s. 127 och prop. 1993/94:99 s. 212).

Frågan om hur långt avdragsförbudet för stadigvarande bostäder sträcker sig har prövats av Högsta förvaltningsdomstolen (HFD, tidigare Regeringsrätten) i ett antal avgöranden. Enligt RÅ 2003 ref. 100 måste bestämmelsen i 8 kap. 9 § ML uppfattas som en schablonregel som ska tillämpas oberoende av om huvudregeln skulle medföra rätt till avdrag därför att skatten hänför sig till förvärv i näringsverksamheten. Att ge bestämmelsen en innebörd som medför att avdrag för ingående mervärdesskatt som hänför sig till en

byggnad av bostadskaraktär alltid skall vägras, oavsett på vilket sätt byggnaden används i näringsverksamheten, skulle dock leda till ett resultat som i övrigt stämmer dåligt med de principer som bär upp mervärdesskattelagstiftningen. Enligt rättens mening måste avdrag för ingående mervärdesskatt som hänför sig till en byggnad eller del av en byggnad i vissa fall kunna medges även om byggnaden till sin karaktär är en bostad. Detta bör vara fallet då byggnaden eller byggnadsdelen på något sätt anpassats för verksamheten och den del där verksamheten bedrivs är klart avskild från bostadsdelen. Enligt RÅ 2005 ref. 34 kan förarbeten och praxis anses ge uttryck för att den schablon som avdragsförbudet innebär inte bör sträckas längre än vad som är erforderligt för att säkerställa att avdrag inte kommer att ges för sådant som skulle kunna avse privata levnadskostnader. När det gäller räckvidden av avdragsförbudet kan både utformningen och den faktiska användningen av en byggnad eller byggnadsdel tillmätas betydelse (jfr RÅ 2010 ref. 43).

Förvaltningsrätten konstaterar att den solcellsanläggning som föreningen installerat på taket till sina fastigheter rent fysiskt är avskild från de ytor som utgör stadigvarande bostäder. Förvaltningsrätten anser vidare att det inte finns fog för bedömningen att enbart den omständigheten att en viss del av den producerade elen levereras till de underliggande bostäderna medför att anläggningen är integrerad med dessa på ett sådant sätt att den omfattas av det aktuella avdragsförbudet. Det kan särskilt noteras att föreningen säljer ca 2/3 av sin producerade energi. Solcellsanläggningen är en självständig byggnadsdel och utgör, till skillnad från t.ex. trapphus eller hissar, inte en underordnad biyta till bostäderna. Förvaltningsrätten menar härutöver att Skatteverkets användning av begreppet stadigvarande bostad innebär en utvidgning i strid mot EU-rätten. Mot denna bakgrund finner förvaltningsrätten att Skatteverket inte haft fog för sitt beslut att neka föreningen avdrag för ingående mervärdesskatt till den del skatten är hänförlig till kostnader i ekonomisk verksamhet. Överklagandet ska därmed bifallas.

Föreningen har begärt ersättning med 7 500 kr, inklusive mervärdesskatt, för sina kostnader i målen. Då föreningen vunnit helt bifall till sin talan och då beloppet är skäligt ska ersättningen medges.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (DV 3104 D).

Tommy Svensson

I avgörandet har även nämndemännen Majbritt Jensen, Jan Olov Karlsson och Jens Lindell deltagit. Föredragande har varit Christian Hedenstierna.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Om Ni vill överklaga förvaltningsrättens dom/beslut ska Ni skriva till Kammarrätten i Jönköping.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten. Tala om varför Ni anser att domen/beslutet ska ändras och vilken ändring Ni vill ha. Sänd även med sådant som Ni anser ha betydelse och som Ni inte tidigare gett in.

- För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom två månader** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. För offentlig part räknas dock tvåmånaderstiden från den dag då domen/beslutet meddelades. (Angående beräkningen av tiden för överklagande, se nedan.)
- Tala om vilken dom eller vilket beslut Ni överklagar genom att anteckna förvaltningsrättens namn och målnummer.
- Uppge person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till Er arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där Ni kan nås för delgivning. Har Ni redan tidigare lämnat dessa uppgifter i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver Ni inte uppge dem igen.

- Om Ni anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges.
- Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska Ni utan dröjsmål anmäla ändringen till kammarrätten.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av förvaltningsrättens dom/beslut.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.

Sista dagen för överklagande är i regel den dag som genom sitt tal i månaden motsvarar den dag Ni fick del av domen/beslutet. Om Ni fick del av förvaltningsrättens dom/beslut t.ex. den 30 juni måste besvärshandlingen ha kommit in senast den 30 augusti. Om Ni fick del av domen/beslutet en dag med ett tal i månaden som inte finns i slutmånaden löper besvärstiden ut på slutmånadens sista dag. Om Ni fick del av domen/beslutet t.ex. den 31 juli måste besvärshandlingen ha kommit in senast den 30 september.

Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten.*

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten inom två månader från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

För en enskild klagande är sista dagen för överklagande två månader från den dag då han/hon fick del av kammarrättens beslut. Om klaganden fick del av kammarrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om klaganden fick del av beslutet t.ex. den 31 juli, som inte har någon motsvarighet två månader senare, löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag, dvs. i det här exemplet den 30 september. Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Om en part har överklagat beslutet får även motparten ge in ett överklagande, trots att den gällande tiden för överklagande gått ut. Ett sådant (anslutnings-) överklagande ska ges in inom en månad räknat från utgången av den tidigare överklagandetiden. Ett anslutningsöverklagande förfaller om det första överklagandet återkallas eller av annan anledning förfaller. Även när det gäller anslutningsöverklagande krävs prövningstillstånd.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nå för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

